

POSÁZAVÍ VI

(Z Humpolce přes Orlík na Lipnici)

sobota 7. října 2023

Odjezd: v 7:53 hod. z hlavního nádraží ČD Pardubice do Hlinska v Čechách (z Rosic n/L odjezd 8:00, z Chrudimí 8:12), v Hlinsku přestup na spěšný vlak odjezd 9:08, příjezd do Havlíčkova Brodu 9:53, odtud 10:05 směr Humpolec s příjezdem 10:46

Sraz: v 7:30 v nádražní hale pod odjezdovou tabulí (dohodneme se na koupi společné skupinové jízdenky)

Odjezd zpět: z Lipnice n/S 17:19 busem a dále z Havlíčkova Brodu (příj. 17:45) vlakem nebo z Humpolce po stejné trase pouze vlakem

Humpolec	15:14	17:14
Havlíčkův Brod	15:55/16:13	17:55/18:13
Hlinsko	17:00/17:04	19:00/19:05
Pardubice hl.n.	18:06	20:13

Trasy:

Skupina I. půjde od železničního nádraží v Humpolci [1] (pravidelný příjezd 10:46) po souběhu Z a Ž kolem Hliníkáría do centra města, které si prohlédne, a ve smluvený čas vyrazí na trasu. Z Horního náměstí pokračuje po **NS Březina**, v místě, kde se rozdělují větve **NS**, půjde doprava kolem židovského hřbitova až na zříceninu středověkého hradu Orlík [2] s rozhlednou, kde se pokochá výstupem na věž (3,5 km). Od hradu dojde na **Ž**, po ní krátce pár set m doleva na **M** a po té pokračuje převážně lesem až na Lipnici [3], kde se občerství a výčká příjezdu busu (**celkem 14 km**).

Skupina II. půjde od železničního nádraží v Humpolci [1] (pravidelný příjezd 10:46) po souběhu Z a Ž kolem Hliníkáría do centra města, které si prohlédne, a ve smluvený čas vyrazí na trasu. Z Horního náměstí pokračuje po **NS Březina**, v místě, kde se rozdělují větve **NS**, půjde doprava kolem židovského hřbitova až na zříceninu středověkého hradu Orlík [2] s rozhlednou, kde se pokochá výstupem na věž (3,5 km). Poté absolvuje celou **NS Březina**, občerství se a a poté dojde zpět na železniční nádraží, odkud odjede vláčkem domů (**celkem 10,5 km**).

Skupina III. půjde od železničního nádraží v Humpolci [1] (pravidelný příjezd 10:46) po souběhu Z a Ž kolem Hliníkáría do centra města, které si prohlédne, a ve smluvený čas vyrazí na trasu. Z Horního náměstí pokračuje po **NS Březina**, v místě, kde se rozdělují větve **NS**, půjde doprava kolem židovského hřbitova až na zříceninu středověkého hradu Orlík [2] s rozhlednou, kde se pokochá výstupem na věž (3,5 km). Od hradu dojde na **Ž**, po ní krátce pár set m doleva na **M**, po níž se vrátí zpátky do Humpolce, občerství se a poté dojde zpět na železniční nádraží, odkud odjede vláčkem domů (**celkem 7 km**).

Převýšení: do 300 m, převýšení i terén odpovídají Českomoravské vrchovině, jde se převážně lesem

V případě nepříznivého počasí bude program přiměřeně upraven.

Možnosti občerstvení: Humpolec, Lipnice n/S, jinde nejisté

Mapa: zelená edice (1:50 000) KČT č. 46 **Havlíčkobrodsko** (nejnovější je 6. vydání z roku 2020)

Jízdné: záleží na počtu zájemců o společnou skupinovou jízdenku. Celkové jízdné za obě cesty pro jednu osobu by nemělo příliš přesáhnout 300 Kč (výhodné je IN50).

Přihlášky: přijímá Dagmar Ehrenbergerová, e-mail: egova@seznam.cz, mobil 739 569 070.

Trasy připravil, výlet vede a příjemné zážitky přeje všem: David Šebesta
(mobil 776 823 797 Vodafon)

Již v **sobotu 14. října 2023** máme další akci, které se mohou opět zúčastnit všichni přátelé pěší turistiky. Výlet veřejnou dopravou s názvem **Železné hory II** připravil a vede **Luboš Ďatko**.

Turisticko-vlastivědný text.

[1] Humpolec – město s 11 tisíci obyvateli. První písemná zmínka o Humpolci je z roku 1178, kdy byla tehdejší ves darována Přemyslem Soběslavovi II., vznikl však zřejmě dříve jako strážní místo na stezce vedoucí z Prahy a z jv. Čech na Moravu; z Humpolce vedla trasa stezky směrem na Jihlavu. V roce 1233 vlastnil v Humpolci nějaké majetky řád německých rytířů. Ten je tehdy prodal želivskému klášteru a předal mu i práva ke zdejšímu kostelu. Samotnou ves získal nejspíše v této době pravděpodobně od panovníka pražský špitál sv. Františka v Praze patřící řádu křížovníků s červenou hvězdou. Kostel sv. Mikuláše je zmiňován v roce 1233; původní gotická část byla vystavěna asi ve 3. čtvrtině 13. století. Posléze ves patřila pánům z Lipé, pánům z Dubé, pánům z Leskovce, Trčkům z Lípy a pánům z Říčan. Během husitských válek město bylo jednou z husitských výsep. Mezi 13. a 15. stoletím se v Humpolci těžilo stříbro, později převládlo soukenictví. V roce 1597 zde byl založen pivovar majitelů heráleckého panství, na jehož tradici v roce 1991 navázal podnikatel Stanislav Bernard, když ze zkrachovalého pivovaru vybudoval prosperující rodinný pivovar Bernard. V roce 1714 postihl Humpolec mor. Po bitvě na Bílé hoře bylo město zkonfiskováno a majiteli se stali páni ze Somlsu. Následně byl Humpolec v majetku dalších rodů. V roce 1807, kdy Humpolec vlastnil hrabě Wolkenstein-Troszburg, byla tehdejší vesnice povýšena na město. V 19. století byl ve městě velmi rozvinutý soukenický cech a město získalo přezdívku Český Manchester. V roce 1848 ve městě vznikla národní garda a poslancem za město se stal Karel Havlíček Borovský. Dne 30. srpna 1862 zde byl založen "Zpěvácký spolek" Čech a Lech. Před vydáním „lokálových“ zákonů byla uvedena do provozu 1. září 1894 železniční trať Havlíčkův Brod – Humpolec. Moderní úpravy města, provedené v letech 1939 a 1941, navrhoval architekt Josef Gočár. V roce 1910 byl ve městě zřízen okresní úřad okresu Humpolec, město zůstalo okresním až do roku 1960, kdy došlo k reorganizaci státní správy a Humpolec se stal součástí okresu Pelhřimov. Na Horním náměstí se nachází v jádře raně gotický děkanský kostel sv. Mikuláše z 1. poloviny 13. století (přestavba v letech 1721-22 ve stylu barokní gotiky, novogotická úprava v letech 1893-95) s 55 m vysokou kostelní věží s informacemi o historii kostela i města, za kostelem stojí patrová barokní budova děkanství z roku 1732 (č.p. 272). V jv. cípu náměstí se nachází nárožní dvoupatrová secesní Nová radnice z let 1912-14 s výrazným štítem (sídlo MěÚ, č.p. 300). Na Dolním náměstí stojí patrová Stará radnice z roku 1872 (č.p. 250, dnes Městská knihovna). Západně od Dolního náměstí v Husově ulici se nachází historizující evangelický farní areál z let 1854-62 – k evangelickému kostelu z let 1861-62 s věží z let 1890-91 z jihu přiléhá patrová fara z roku 1854 (č.p. 143) a ze severu patrová budova bývalé školy rovněž z roku 1854 (č.p. 144). Jižně od centra města se nachází lokalita zvaná Zichpil s bývalým židovským ghettem osídlovaným od konce 17. století a v sousedství bývalou chudinskou čtvrtí, dnes tvořící Skanzen Zichpil – v ulici U Vinopalny stojí původně pozdně barokní bývalá synagoga z let 1760-62, rozšířená a novogoticky upravená v 2. polovině 19. století (od roku 1961 sbor Církve československé husitské), pozdně barokní toleranční kostel z let 1785-88 (první v Čechách) a

poslední ojediněle
dochované přízemní
poloroubené

Nápravnikovo stavení č.p. 338 z konce 18. století (zděný přístavek z roku 1838), vypovídající o životě zdejších tkalců na přelomu 19. a 20. století. Na sousedícím hřbitově se nachází pseudoslohový hřbitovní filiální kostel sv. Jana Nepomuckého pocházející z let 1864-69. Východně od města se nachází židovský hřbitov založený v 1. čtvrtině 18.

století s dochovanými barokními a klasicistními náhrobky, kde jsou pochováni příbuzní dirigenta a hudebního skladatele Gustava Mahlera a spisovatele Franze Kafky. Většina objektů je památkově chráněna. Nejvýznamnějším rodákem města je antropolog světového významu Dr. Aleš Hrdlička (1869-1943), v letech 1903-43 ředitel antropogického oddělení Národního muzea ve Washingtonu (na Dolním náměstí pomník A. Hrdličky z roku 1969). Muzeum Dr. Aleše Hrdličky – hlavní budova s malým výstavním sálem a expozicemi (od roku 2019 nová antropologická expozice), v památkově chráněném patrovém tzv. Heringově domě z roku 1820 s empírově upravenou fasádou a mansardovou střechou je umístěna pobočka muzea s velkým výstavním sálem a stálou výstavou „PEKLO“ žáků zdejší ZUŠ Gustava Mahlera. V sousedství pobočky muzea ve Včelařském domě (č.p. 254) byl v roce 2007 pro veřejnost otevřen včelařský skanzen se stálou výstavou. V roce 2006 bylo v objektu kina a infocentra zřízeno k počtě imaginární postavy z filmu „Marečku, podejte mi pero!“ recesistické muzeum HLINÍKÁrium a v parku Stromovka v roce 2002 odhalen „Hliníkův pomník“. V pivovaru Bernard možnost exkurzí. Na jz. okraji města soukromé Muzeum vah s více než 8000 exponáty. Zdejšími rodáky jsou rovněž husitský kněz Jan Želivský (asi 1380-1422) nebo básník Ivan Martin (Magor) Jirous (1944-2011), významná postava českého undergroundu. Městská naučná stezka Po stopách historie (délka asi 4 km) vychází z Horního náměstí. V lesoparku u ZŠ Hradecká výchozí místo okružní NS Březina (délka 10 km, 16 zastavení), pojmenované po řediteli zdejší zemědělské školy Otokaru Březinovi a seznamující se širším okolím města. Západně od města u dálnice D1 se nachází památník Alexandera Dubčeka (1921-92), významného čs. politika, který nedaleko odtud na 88. km havaroval při autonehodě, na jejíž následky později zemřel.

[2] Orlík – památkově chráněná zřícenina hradu. Stojí na zalesněném kopci v nadmořské výšce 645 m. Z hradu založeného na konci 14. století se dochovaly rozsáhlé zbytky budov a opevnění. Od roku 1963 je zřícenina chráněna jako kulturní památka. Hrad původně do konce 15. století nazývaný Humpolec nechali pravděpodobně po roce 1371 postavit páni z Dubé. První písemná zmínka však pochází až z roku 1399, kdy patřil Jindřichovi z Dubé. Později na hradě sídlil Zdeněk Trčka z Lípy, připomínáný zde ještě v roce 1559, ale o rok později se hrad připomíná již jako pustý. Opuštěný hrad koupil Jan z Říččan a nechal ho opravit jako své sídlo. Ještě v roce 1708 je Orlík uváděn jako pustý zámek s dobře zachovalými zdmi a z roku 1803 pochází vyobrazení z doby před zkázou hradu. Orlík byl později rozebírán na stavební kámen. Roku 1913 hrozilo zřícení věže, a proto byla provedena základní konzervace zdiva a v období 1939–1943 proběhl také archeologický průzkum (odkryty klenuté sklepy pod starým hradem). V roce 1977 se zde natáčela část exteriérů filmové pohádky Jak se budí princezny. V roce 2014 byla opravena věž a byla dostavěna železnou konstrukcí. Slouží jako rozhledna. Původně gotický hrad založený v 1. polovině 14. století (pravděpodobně jako náhrada za starší komendu německých křížovníků v Humpolci) byl rozšířen na přelomu 14. a 15. století o předhradí a opevněn. V 16. století byla vystavěna v severní části předhradí náhradou za opuštěný hrad velká obytná budova zv. Orlík. Po třicetileté válce hrad zpusťl, byl opuštěn nejpozději po roce 1679. Dochovány zbytky zdiva obytných budov, brána s hrotitým portálem, 22 m vysoká hranolová bergfritová hradní věž byla upravena v roce 2014 ocelovou konstrukcí na rozhlednu s výhledem na Humpolec, vrcholy Javořice, Blaník, Stražiště, Čeřínek a Křemešník a hrad Lipnici.

[3] Lipnice nad Sázavou – město s 650 obyvateli. Původní ves založená spolu s hradem je zmiňována od roku 1370 jako městečko, městská

práva potvrzena v roce 1550 (statut města vrácen v září roku 2019). Z opevnění zůstaly dochovány zbytky Dolní brány). Na žulové skále stojí hradní komplex (národní kulturní památka) – původně gotický hrad založený počátkem 14. století pány z Lichtenburka, dochovaný i přes pozdější úpravy s původními architektonickými prvky. Hrad byl rozšířen koncem 14. století, renesančně přestavěn v 1. třetině 16. století. V letech 1645-48 byl hrad obsazen Švédy, v roce 1646 neúspěšně dobýván císařským vojskem. Hrad byl částečně obýván až do roku 1869, kdy byl zničen při velkém požáru města (obnova byla zahájena až v roce 1923). Na protilehlém jižním návrší stojí zřícenina tzv. Bílé věže (zničena za třicetileté války) – původně pozdně gotická okrouhlá věž z 15. století byla součástí předsunutého opevnění hradu, potažmo města. Z období založení hradu je dochována na východní straně hradního komplexu vstupní hranolová Velká věž (částečně zřícena v roce 1847) s přílehlou bránou. V sousedství věže na místě původního purkrabství byl postaven počátkem 16. století patrový Trčkovský palác. Za palácem stojí hradní kaple složená z původního gotického polygonálního presbytáře sv. Vavřince z 1. čtvrtiny 14. století s nástěnnými malbami z poloviny 14. století a raně barokní lodi sv. Josefa ze 17. století. V hradní kapli bylo v roce 1417 vysvěceno prvních 20 husitských kněží u nás (další svěcení proběhlo v roce 1482). Na západní straně nádvoří stojí Thurnovský palác s gotickými sklepy a velkým pilířovým sálem v přízemí, ve 2. polovině 16. století bylo renesančně upraveno 1. patro a přistavěno 2. patro. V 80. letech 20. století byl zvláště tento palác zasažen necitlivou rozsáhlou rekonstrukcí snažící se o dostavbu hradu, odborníky vysoce ceněná památková obnova interiérů 1. patra, proběhlá v letech 2009-14, získala Českou cenu za architekturu, v roce 2018 byla dokončena rekonstrukce 2. patra. Na palác navazuje dominantní mohutná čtyřpatrová čtvercová obytná věž Samson z doby kolem roku 1537 s dřevěným ochozem a přílehlou dvoupatrovou věžovitou budovou vrátnice z doby kolem roku 1540 s renesančním obloučkovým štítem. Ve sklepení věže Samson se nachází 33 m hluboká studna. V roce 1924 koupil hrad za symbolickou 1 korunu KČST (KČT), od roku 1953 je majetkem státu. Na základech obranné věže v sz. předpolí hradu byla vystavěna v 18. století patrová barokní zvonice s bochníkovou střechou. Původně gotický bezvěžový farní kostel sv. Víta ze 14. století byl zbarokizován po roce 1688. Průvodcem na hradě byl spisovatel Jaroslav Hašek (1883-1923). V roce 1921 koupil pod hradem dům č.p. 185, kde psal své nejznámější dílo „Osudy dobrého vojáka Švejka“ – v roce 1959 zde byl zřízen Památník Jaroslava Haška. Část románu napsal i ve zdejším hostinci „U České koruny“ (č.p. 55) z 19. století (pamětní deska). Na místním hřbitově je v jv. rohu jeho hrob. Objekty jsou rovněž památkově chráněny.

